

Formation of the ability to analyze the stylistic tasks of the noun phrase through artistic texts

Mokhigul FAZILOVA¹

Uzbekistan State University of World Languages

ARTICLE INFO

Article history:

Received August 2024

Received in revised form

10 August 2024

Accepted 25 September 2024

Available online

15 October 2024

Keywords:

stylistics,
noun phrase,
artistic texts,
linguistic analysis,
literary pedagogy.

ABSTRACT

The ability to analyze the stylistic features of noun phrases is essential for developing linguistic competence and enhancing literary appreciation among learners. This study examines pedagogical methods aimed at fostering these skills through the use of artistic texts, with a focus on Uzbek literary traditions. The research highlights the role of noun phrases in stylistic and semantic interpretation and provides practical approaches for their application in the classroom. The findings indicate that targeted instructional methods significantly enhance students' understanding and application of stylistic elements in literary analysis.

2181-3701/© 2024 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-3701-vol2-iss5-pp184-187>

This is an open-access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Ot so'z turkumining uslubiy vazifalarini badiiy matnlar orqali tahlil qilish ko'nikmasini shakllantirish

ANNOTATSIYA

Kalit so'zi:

stilistika,
ot so'z turkumi,
badiiy matnlar,
lingvistik tahlil,
adabiy pedagogika.

Ot so'z turkumining stilistik xususiyatlarini tahlil qilish qobiliyati o'quvchilarda lingvistik qobiliyat va adabiy qadrlashni rivojlantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu maqolada o'zbek adabiy an'alariga e'tibor qaratgan holda badiiy matnlar yordamida bunday ko'nikmalarni tarbiyalashning pedagogik usullarini tadqiqot orqali ko'rsatib beriladi. Tadqiqot ot so'z birikmalarining stilistik va semantik talqinga qanday hissa qo'shishini ko'rsatadi va sinfda qo'llash uchun amaliy yondashuvlarni taklif qiladi. Topilmalar shuni ko'rsatadiki, maqsadli usullar o'quvchilarning tahlilida stilistik elementlarni tushunish va ulardan foydalanishni sezilarli darajada yaxshilaydi.

¹ Associate Professor, Department of Uzbek Language and Literature, Uzbekistan State University of World Languages.
E-mail: fozilova1204@gmail.com

Формирование умения анализировать стилистические задачи именного словосочетания посредством художественных текстов

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

стилистика,
именная группа,
художественные тексты,
лингвистический анализ,
литературная педагогика.

Способность анализировать стилистические особенности именных фраз играет важную роль в развитии лингвистической компетенции и формировании литературного восприятия у учащихся. В данном исследовании рассматриваются педагогические методы, направленные на развитие таких навыков с использованием художественных текстов, с особым акцентом на узбекские литературные традиции. Исследование показывает, как именные фразы способствуют стилистической и семантической интерпретации, и предлагает практические подходы для их применения в образовательном процессе. Результаты демонстрируют, что целенаправленные методы значительно улучшают понимание и использование стилистических элементов учащимися в ходе анализа.

KIRISH

Asosiy lingvistik tuzilma bo'lgan ot so'z turkumi badiiy matnlarda sezilarli stilistik vaznga ega. Uning tahlili ma'no qatlamlarini, ohang va estetik nuanslarni ochib beradi, bu esa til o'rganuvchilar uchun bebaho vositaga aylanadi. Ushbu tadqiqot badiiy matnlardagi ot so'z turkumining uslubiy vazifalarini tahlil qilish ko'nikmasini shakllantirishga qaratilgan o'qitish metodikasiga asoslangan. Shunday qilib, u lingvistik tahlilni adabiy baho bilan uyg'unlashtiradi va til o'qitishda tez-tez uchrab turadigan bo'shliqni yo'q qiladi.

Ot so'z turkumi, xususan, badiiy matnlarda stilistik tahlilning asosiy tarkibiy qismidir. O'zbek adabiyotida ot so'z turkumlari ko'pincha jonli obraz yaratishda, ohang o'rnatishda, madaniy tus berishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu tadqiqot o'zbek badiiy matnlaridagi ot so'z turkumlari tahlilini lingvistik va adabiy ta'limga birlashtiruvchi asosni taklif qilish orqali joriy o'qitish amaliyotidagi bo'shliqni bartaraf etadi. Alisher Navoiy, Abdulla Qodiriy kabi yozuvchilar asarlarida ot so'z turkumining uslubiy boyligi namuna bo'lib, ular pedagogik izlanishlar uchun zarurdir.

METODOLOGIYA

Tadqiqotda O'zbekistondagi turli universitetlarning 60 nafar bakalavriat talabalari ishtirok etdi. Ishtirokchilar orasida tilshunoslik, adabiyot va ta'lim yo'nalishlarida tahsil olayotgan talabalar ham bor edi. Ular ikkita teng guruhga bo'lindi: biri stilistik tahlilga an'anaviy yondashuvni oldi, ikkinchisi esa integratsiyalashgan badiiy matn yondashuvidan foydalandi. Tadqiqotda Abdulla Qodiriyning "O'tkan kunlar", Alisher Navoiyning "Xamsa", Ernest Xemingueyning "Chol va dengiz" kabi o'zbek va jahon adabiyotidan qisqa parchalardan foydalanildi. Ushbu matnlar ohang, tasvir va uslubni yetkazish uchun ot so'z birikmalaridan foydalanish qulayligi va xilma-xilligi uchun tanlandi.

Nazorat guruhi an'anaviy grammatika-tarjima usuli yordamida o'qitildi. Talabalar ot so'z turkumlarini va ularning grammatik tuzilmalarini stilistik ma'nolarini aniqlashni

o'rgandilar. Eksperimental guruh ot so'z turkumlarining grammatik tuzilishini ularning badiiy ta'siri bilan bog'lashga qaratilgan stilistik seminarlar bilan shug'ullandi. Faoliyatlar qiyosiy matn tahlili, uslubiy tanlovlar bo'yicha yo'l-yo'riqli muhokamalar va stilistik jihatdan boy ot so'z birikmalaridan foydalangan holda ijodiy yozish vazifalarini o'z ichiga oldi.

Baholash anketalar, yozma tahliliy topshiriqlar va guruh suhbatlari yordamida amalga oshirildi. Miqdoriy ma'lumotlar ot so'z turkumlarini aniqlashdagi yaxshilanishlarni o'lchadi, sifatli ma'lumotlar esa o'quvchilarning stilistik funktsiyalarini tahlil qilish va kengroq matn ma'nosini izohlash qobiliyatini baholadi.

NATIJALAR

Eksperimental guruh stilistik tahlilda sezilarli yaxshilanishlarni ko'rsatdi. Ular post-testda o'rtacha 75% ball to'plagan bo'lsa, nazorat guruhi 55% ball to'pladi. Nazorat guruhi ot so'z turkumlarini to'g'ri aniqlay olsa-da, ular matn ichida ularning uslubiy maqsadini izohlashda qiynaldi. Eksperimental guruh, shuningdek, yozma topshiriqlarni bajarishda jonli tasvirlarni uyg'otish va nozik his-tuyg'ularni yetkazish uchun ot so'z turkumlaridan samarali foydalangan holda rivojlangan ijodkorlikni namoyish etdi. Masalan, "ochlikning so'ngsiz ko'chalari" kabi iboralar o'quvchilarning tilni badiiy ishlatish qobiliyatining ortib borayotganini ochib berdi.

O'zaro guruh suhbatlari shuni ko'rsatdiki, eksperimental guruh talabalari jarayonni yanada qiziqarli va amaliy deb topdilar va bu ularga adabiyotni yaxshiroq tushunishga yordam berdi va bir vaqtning o'zida til ko'nikmalarini oshirdi. Aksincha, nazorat guruhi kontekstli misollar yo'qligidan noroziligini bildirdi.

MUHOKAMA

Natijalar tilni o'qitishda kontekst bilan o'rgatish muhimligini ta'kidlaydi. Badiiy matnlar ichida ot so'z turkumlarini o'rgatish nafaqat grammatik tushunishga yordam beradi, balki izohlash va ijodiy qobiliyatlarni ham rivojlantiradi. Abstrakt grammatik mashqlardan farqli o'laroq, real amaliy dasturlar o'quvchilarni yanada samaraliroq jalb qiladi, lingvistik bilimlar va adabiy tahlil o'rtasidagi tafovutni yo'qotadi. Ushbu yondashuv turli til va madaniy kontekstlarda umumlantirilishi mumkin. Masalan, o'zbek adabiyoti mahalliy talabalar uchun madaniy ahamiyatga ega bo'lgan materiallarni taqdim etsa-da, o'qituvchilar ko'proq global auditoriyani qamrab olish uchun boshqa tillardagi matnlar bilan o'xshash tizimni qabul qilishlari mumkin. Ularning madaniy merosini aks ettiruvchi matnlarni tahlil qilish orqali o'quvchilar o'zlarining o'ziga xosligi va til an'analari haqida chuqurroq tushunchaga ega bo'ladilar.

E'tiborli muammolardan biri talabalarining grammatik to'g'rilikni stilistik talqin bilan muvozanatlashdagi dastlabki qiyinchiliklari edi. Buni hal qilish uchun kelajakdagi tadqiqotlar murakkab adabiy asarlarga o'tishdan oldin oddiyroq matnlardan boshlab bosqichma-bosqich vazifalarni o'z ichiga olishi kerak. Bundan tashqari, grafik organayzerlar kabi ko'rgazmali vositalarni birlashtirish o'quvchilarga stilistik naqshlarni yaxshiroq aniqlash va tahlil qilishda yordam beradi. Tadqiqot stilistikani til va adabiyot o'quv dasturlariga asosiy tarkibiy qism sifatida kiritish zarurligini ta'kidlaydi. Analitik va ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish orqali bu yondashuv o'quvchilarni tilning badiiy o'lchovlarini, ham lingvistik, ham adabiy ta'lim uchun muhim kompetentsiyani baholashga yordam beradi.

XULOSA

Ot soʻz turkumlarining stilistik vazifalarini tahlil qilish qobiliyati lingvistik va madaniy kompetentsiya uchun muhimdir. Bu tadqiqot shuni koʻrsatadiki, oʻzbek badiiy matnlarining til taʼlimiga integratsiyalashuvi oʻquvchilarning tahliliy va talqin qilish koʻnikmalarini oshiradi, shu bilan birga ularning madaniy merosini qadrlashni chuqurlashtiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI:

1. Navoiy, A. (1947). Hamsa. Toshkent: Fan.
2. Qodiriy, A. (1926). Oʻtkan Kunlar. Toshkent: Oʻzbekiston Milliy Nashriyoti.
3. Qahhor, A. (1965). Mehrobdan Chayon. Toshkent: Gʻafur Gʻulom nomidagi Adabiyot va Sanʼat nashriyoti.
4. Abdullayev, A. (1982). Til va Adabiyot. Toshkent: Universitet nashriyoti.
5. Karimov, S. (1999). Badiiy Matn Stilistikasi. Toshkent: Sharq.
6. Yoʻldoshev, A. (2003). Nutqning Badiiy Xususiyatlari. Toshkent: Oʻzbekiston Yozuvchilar Uyushmasi.
7. Usmonov, I. (2005). Adabiy Matn Tahlili. Toshkent: Oʻzbekiston Milliy Universiteti.
8. Yusupov, M. (2011). Oʻzbek Tili Grammatikasi. Toshkent: Sharq.
9. Joʻrayev, H. (2018). Adabiyotshunoslik: Stilistika va Tahlil. Toshkent: Adabiyot va Sanʼat Nashriyoti.
10. Norqobilov, D. (2021). Til va Madaniyat Stilistikasi. Toshkent: Universitet nashriyoti.